# Ffurflen flynyddol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2026

## Datganiad cyfrifyddu 2025-26 ar gyfer:

**Enw'r corff:** Cyngor Cymuned Brithdir a Llanfachreth

| | Blwyddyn yn dod i ben | | Nodiadau a chanllawiau |
|---|---|---|---|
| | 31 Mawrth 2025 (£) | 31 Mawrth 2026 (£) | **Talgrynwch yr holl ffigurau i'r £ agosaf. Peidiwch â gadael unrhyw flychau yn wag ac adrodd balansau o £0 neu ddim. Rhaid i bob ffigur gytuno â'r cofnodion ariannol sylfaenol ar gyfer y flwyddyn berthnasol.** |
| **Datganiad o incwm a gwariant/derbyniadau a thaliadau** | | | |
| 1. Balansau a ddygwyd ymlaen | 6,494 | 6,335 | Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddechrau'r flwyddyn fel y'u cofnodwyd yn y cofnodion ariannol. Rhaid cytuno i linell 7 y flwyddyn flaenorol. |
| 2. (+) Incwm o drethiant/ardoll leol | 12,000 | 12,000 | Cyfanswm yr incwm a dderbyniwyd/i'w dderbyn yn ystod y flwyddyn o drethi lleol (praesept) neu ardoll/cyfraniad gan brif gyrff. |
| 3. (+) Cyfanswm derbyniadau eraill | 174 | 5,759 | Cyfanswm yr incwm neu'r derbyniadau a gofnodwyd yn y llyfr arian minws y symiau sydd wedi'u cynnwys yn llinell 2. Yn cynnwys grantiau cymorth, dewisol a refeniw. |
| 4. (-) Costau staff | 3,063 | 3,203 | Cyfanswm y gwariant neu'r taliadau a wneir i ac ar ran yr holl weithwyr. Cynnwys cyflogau a chyflogau, lwfansau trethadwy, TWE a Gogledd Iwerddon (cyflogeion a chyflogwyr), cyfraniadau pensiwn a chostau terfynu. Eithrio ad-dalu treuliau allan o boced. |
| 5. (-) Ad-daliadau llog benthyciad / cyfalaf | 0 | 0 | Cyfanswm gwariant neu daliadau cyfalaf a llog a wnaed yn ystod y flwyddyn ar fenthyca allanol (os o gwbl). |
| 6. (-) Cyfanswm taliadau eraill | 9,270 | 18,056 | Cyfanswm y gwariant neu'r taliadau fel y'u cofnodir yn y llyfr arian parod minws costau staff (llinell 4) a llog benthyciad / ad-daliadau cyfalaf (llinell 5). |
| 7. (=) Balansau a gariwyd ymlaen | 6,335 | 2,835 | Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn. Rhaid hafal i (1 + 2 + 3) - (4 + 5 + 6). |
| **Datganiad o falansïau0** | | | |
| 8. (+) Dyledwyr | 0 | 0 | **Cyfrifon incwm a gwariant yn unig:** Rhowch werth y dyledion sy'n ddyledus i'r corff ar ddiwedd y flwyddyn. |
| 9. (+) Cyfanswm arian parod a buddsoddiadau | 6,335 | 2,835 | **Pob cyfrif:** Swm yr holl gyfrifon banc cyfredol ac adneuo, daliadau arian parod a buddsoddiadau a ddelir ar 31 Mawrth. Rhaid i hyn gytuno â'r balans llyfr arian cysoni yn unol â'r cysoni banc. |
| 10. (-) Credydwyr | 0 | 0 | **Cyfrifon incwm a gwariant yn unig:** Rhowch werth yr arian sy'n ddyledus gan y corff (ac eithrio benthyca) ar ddiwedd y flwyddyn. |
| 11. (=) Balansau a gariwyd ymlaen | 6,335 | 2,835 | **Dylai cyfanswm y balansau fod yn hafal i linell 7 uchod:** Rhowch gyfanswm (8+9-10). |
| 12. Cyfanswm asedau sefydlog ac asedau tymor hir | 55,216 | 59,150 | Gwerth cofrestr asedau a buddsoddi yr holl asedau sefydlog ac unrhyw asedau hirdymor eraill a ddelir ar 31 Mawrth. |
| 13. Cyfanswm y benthyca | 0 | 0 | Balans cyfalaf sy'n ddyledus ar 31 Mawrth o'r holl fenthyciadau gan drydydd partïon (gan gynnwys PWLB). |

# Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym yn cydnabod fel aelodau'r Cyngor, ein cyfrifoldeb am sicrhau bod system gadarn o reolaeth fewnol, gan gynnwys paratoi'r datganiadau cyfrifyddu. Rydym yn cadarnhau, hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2026:

| | Cytuno? | | Mae 'OES' yn golygu bod y Cyngor: | Pecyn Cymorth |
|---|---|---|---|---|
| | Ydw | Na* | | |
| 1. Mewn ymgynghoriad â'r gymuned, rydym wedi datblygu gweledigaeth a phwrpas ar gyfer y Cyngor ac wedi defnyddio'r weledigaeth hon i lywio cynlluniau, cyllideb a gweithgareddau'r Cyngor. | √ | | Wedi ymgynghori â'r gymuned ac wedi canolbwyntio ei gweithgareddau i ddiwallu anghenion y gymuned | A, C |
| 2. Rydym wedi mabwysiadu Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau a swyddogion ac wedi gweithredu cynllun hyfforddi priodol ar gyfer aelodau i sicrhau bod pob cynghorydd yn deall eu rôl a'u cyfrifoldebau. | √ | | Sicrhau bod cynghorwyr yn deall ac yn gyfarparu i gyflawni eu rolau a'u cyfrifoldebau. | B |
| 3. Rydym wedi sicrhau ein bod yn cyhoeddi'r wybodaeth y mae'n ofynnol i'r Cyngor ei chyhoeddi yn ôl y gyfraith yn electronig, ar ei wefan yn www.cyngorllanfachreth.cymru | √ | | Yn dryloyw am ei weithgareddau ac yn darparu i'r cyhoedd yr holl wybodaeth sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith | A, C, D, E |
| 4. Rydym wedi cymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau perthnasol wrth arfer ei swyddogaethau, gan gynnwys cyflogi staff a thalu lwfansau i aelodau. | √ | | Dim ond pethau y mae ganddo'r pŵer cyfreithiol i'w gwneud ac wedi cydymffurfio â chodau ymarfer a safonau yn y ffordd y mae'n gwneud hynny | |
| 5. Rydym wedi mabwysiadu rheolau sefydlog, rheoliadau ariannol a thermau cylch gorchwyl ac yn sicrhau bod y rhain yn cael eu dilyn wrth gynnal busnes gan gynnwys swyddogaethau a ddirprwywyd i bwyllgorau. | √ | | Wedi mabwysiadu rheolau a gweithdrefnau i lywodraethu sut mae'r Cyngor yn cynnal ei fusnes, gan gynnwys caffael nwyddau a gwasanaethau. | B, E |
| 6. Rydym wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer:<br>• Rheolaeth ariannol effeithiol gan gynnwys gosod a monitro cyllideb y Cyngor a pharatoi a chymeradwyo'r cyfrifon blynyddol<br>• Cynnal a diogelwch cofnodion cyfrifyddu a chofnodion ariannol eraill cywir a chyfredol<br>• Nodi rhwymedigaethau, ymrwymiadau, digwyddiadau a thrafodion posibl a allai gael effaith ariannol ar y Cyngor. | √ | | Cyfrifo ei ofyniad cyllidebol yn unol â'r gyfraith ac yn monitro ei sefyllfa ariannol yn briodol trwy gydol y flwyddyn ac wedi paratoi a chymeradwyo ei gyfrifon yn unol â deddfwriaeth | D |
| 7. Rydym wedi cynnal system ddigonol o reoli mewnol a rheoli risg, gan gynnwys:<br>• mesurau sydd wedi'u cynllunio i atal a chanfod twyll a llygredd gan gynnwys gweithdrefnau wedi'u dogfennu'n glir ar gyfer awdurdodi a gwneud taliadau<br>• asesu a rheoli'r risgiau sy'n wynebu'r Cyngor<br>• system ddigonol ac effeithiol o archwilio mewnol ac adolygu effeithiolrwydd y trefniadau hyn. | √ | | Gwneud trefniadau priodol a derbyn cyfrifoldeb am ddiogelu'r arian cyhoeddus a'r adnoddau yn ei gyfrifoldeb gan gynnwys trefnu person cymwys, yn annibynnol ar y rheolaethau a'r gweithdrefnau ariannol, i roi barn wrthrychol ar a yw'r rhain yn diwallu anghenion y corff. | D, E |
| 8. Rydym wedi cymryd camau priodol ar yr holl faterion a godwyd mewn adroddiadau blaenorol o archwilio mewnol ac allanol. | √ | | Ystyried a chymryd camau priodol i fynd i'r afael â gwendidau/materion a ddygwyd i'w sylw gan archwilwyr mewnol ac allanol. | D, E |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 9. Rydym wedi darparu cyfle priodol i arfer hawliau etholwyr yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014. | √ | | Wedi rhoi cyfle i bob person sydd â diddordeb archwilio cyfrifon y corff fel y nodir yn yr hysbysiad o archwilio a gyhoeddwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol. | E |
| **10. Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol** – Mae'r Cyngor wedi penderfynu mabwysiadu'r Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol a nodir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 | | √ | Yn bodloni'r meini prawf cymhwysedd i arfer y Pŵer Cymhwysedd cyffredinol | E |

Pwynt 10. Nid yw'r Cyngor wedi penderfynu mabwysiadu'r Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol oherwydd nid yw'r Clerc gyda chymwysterau sydd yn benodol i Weinidogion Cymru.

## Nodiadau datgelu ychwanegol

Cynnwys yma unrhyw ddatgeliadau ychwanegol y mae'r Cyngor yn ystyried eu bod yn angenrheidiol i gynorthwyo dealltwriaeth y darllenydd o'r datganiad cyfrifyddu a/neu'r datganiad llywodraethu blynyddol.

| Darperir y wybodaeth ganlynol i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiad cyfrifyddu a/neu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol |
|---|
| **1. Gwariant o dan Adran 137 Deddf Llywodraeth Leol 1972**<br>Mae adran 137(1) o Ddeddf 1972 yn caniatáu i'r Cyngor wario ar weithgareddau nad oes ganddo unrhyw bwerau penodol eraill ar eu cyfer os yw'r Cyngor o'r farn bod y gwariant er budd yr ardal neu unrhyw ran ohoni, neu bob un neu rai o'i thrigolion, ac y bydd yn dod â budd uniongyrchol iddi, ar yr amod bod y budd-dal yn gymesur â'r gwariant. Mae adran 137(3) hefyd yn caniatáu i'r Cyngor ysgwyddo gwariant at ddibenion elusennol penodol ac eraill. Yr uchafswm gwariant y gellir ei wneud o dan adran 137(1) a (3) ar gyfer y flwyddyn ariannol 2025-26 oedd £11.10 yr etholwr.<br>Yn 2025-26, gwnaeth y Cyngor daliadau gwerth cyfanswm o £300_____o dan adran 137. Mae'r taliadau hyn wedi'u cynnwys yn 'Taliadau eraill' yn y Datganiad Cyfrifyddu. |
| **2.** Adran 137 (1) Deddf L;ywodraeth Leol 1972<br>Ambiwlans Awyr Cymru — Ymateb i lythyr apêl — £250<br>Llên y Llannau — Ymateb i lythyr apêl — £50 |

## Cronfeydd Ymddiriedolaeth

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Cronfeydd ymddiriedolaeth – Mae'r Cyngor yn gweithredu fel unig ymddiriedolwr ar gyfer cronfeydd / asedau ymddiriedolaeth ac yn gyfrifol amdanynt. Rydym yn eithrio trafodion sy'n gysylltiedig â'r ymddiriedolaethau hyn o'r Datganiad Cyfrifyddu. Yn rhinwedd ein hymddiriedolwr, rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldeb mewn perthynas ag atebolrwydd dros y gronfa(au) gan gynnwys adrodd ariannol ac, os oes angen, archwiliad neu archwilio annibynnol. | Ydw | Na | Amherthnasol<br>√ | Wedi cyflawni ei holl gyfrifoldebau lle mae'n unig ymddiriedolwr rheoli ymddiriedolaeth neu ymddiriedolaethau lleol. |

## Cymeradwyaeth ac ardystio'r Cyngor

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am baratoi'r datganiadau cyfrifyddu a'r datganiad llywodraethu blynyddol yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (y Ddeddf) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

| Ardystiad gan yr RFO | Cymeradwyaeth gan y Cyngor |
|---|---|
| Ardystiaf fod y datganiadau cyfrifyddu a gynhwysir yn y Ffurflen Flynyddol hon yn cyflwyno'n deg sefyllfa ariannol y Cyngor, a'i incwm a'i wariant, neu'n cyflwyno derbyniadau a thaliadau'n briodol, yn ôl y digwydd, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2026. | Rwy'n cadarnhau bod y datganiadau cyfrifyddu a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hyn wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor o dan gyfeirnod cofnodion:<br>**Cyfeirnod cofnodion:** Cofnodion Mehefin 16 2026. Eitem 9.a. |
| **Llofnod RFO:**<br>H.M. Edwards | **Llofnod y Cadeirydd:**<br>Rhw Jones |
| **Enw:** H.M. EDWARDS | **Enw:** ROBIN JONES |
| **Dyddiad:** 1-5-2026 | **Dyddiad:** 16.6.2026. |

# Adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol a barn archwilio

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o Ddatganiad Blynyddol **Cyngor Cymuned Brithdir, Llanfachreth a Rhydymain** ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2026. Cynhaliwyd fy archwiliad ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru ac yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) a chanllawiau a gyhoeddwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

**Barn archwilio: Diamod**

Ar sail fy archwiliad, yn fy marn i nid oes unrhyw faterion wedi dod i'm sylw i roi achos i bryder bod, mewn unrhyw agwedd sylweddol, y wybodaeth a adroddir yn y Ffurflen Flynyddol hon:

- nid yw wedi'i baratoi yn unol ag arferion priodol;
- nad yw gofynion deddfwriaethol a rheoleiddiol perthnasol wedi'u bodloni;
- nid yw'n gyson â threfniadau llywodraethu'r Cyngor; ac
- nad oes gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau.

**Materion ac argymhellion eraill**

Tynnaf sylw'r Cyngor at y materion a'r argymhellion canlynol nad ydynt yn effeithio ar fy marn archwilio ond y dylai'r Cyngor fynd i'r afael â nhw:

**Gwybodaeth sy'n ofynnol ar gyfer archwilio**

Bob blwyddyn rydym yn anfon hysbysiad archwilio i'r Cyngor sy'n nodi'r wybodaeth sydd ei hangen arnom i gwblhau'r archwiliad. Gall methu â darparu'r wybodaeth hon arwain at farn archwilio cymwys ac o bosibl ffi archwilio uwch.

Roedd cyflwyno papurau i'w harchwilio yn anghyflawn ac nid oedd yn cynnwys yr holl eitemau a nodwyd yn yr Hysbysiad Archwilio a gyhoeddwyd i'r cyngor ym mis Mawrth 2026.

Rydym yn argymell bod y Cyngor yn adolygu'r hysbysiad archwilio blynyddol i sicrhau bod yr holl wybodaeth ofynnol yn cael ei darparu yn amserol.

Nid oes unrhyw faterion pellach yr hoffwn eu tynnu at sylw'r Cyngor.

| | |
|---|---|
| **Deryck Evans, Rheolwr Archwilio, Archwilio Cymru**<br>**Ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru** | **Dyddiad: 27/10/2026** |

# Adroddiad archwilio mewnol blynyddol i:

**Enw'r corff:** **Cyngor Cymuned Brithdir a Llanfachreth**

Mae archwiliad mewnol y Cyngor, gan weithredu'n annibynnol ac ar sail asesiad o risg, wedi cynnwys cynnal asesiad dethol o gydymffurfio â gweithdrefnau a rheolaethau perthnasol y disgwylir iddynt fod ar waith yn ystod y flwyddyn ariannol sy'n dod i ben 31 Mawrth 2026.

Mae'r archwiliad mewnol wedi'i gynnal yn unol ag anghenion y Cyngor a'r sylw arfaethedig. Ar sail y canfyddiadau yn y meysydd a archwiliwyd, crynhoir casgliadau archwilio mewnol yn y tabl hwn. Nodir isod amcanion rheolaeth fewnol a'r casgliadau archwilio mewnol ynghylch a oedd, ym mhob agwedd arwyddocaol, yr amcanion rheoli canlynol yn cael eu cyflawni trwy gydol y flwyddyn ariannol i safon sy'n ddigonol i ddiwallu anghenion y Cyngor.

| | Cytuno? | | | | Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (NB nid oes angen os cyflwynir adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff) |
|---|---|---|---|---|---|
| | Ydw | Na* | Amherthnasol | Heb ei gwmpasu ** | |
| 1. Mae llyfrau cyfrif priodol wedi'u cadw'n briodol trwy gydol y flwyddyn. | ✓ | | | | |
| 2. Mae rheoliadau ariannol wedi'u bodloni, taliadau wedi'u cefnogi gan anfonebau, cymeradwywyd gwariant a chyfrifwyd TAW yn briodol. | ✓ | | | | |
| 3. Asesodd y corff y risgiau sylweddol i gyflawni ei amcanion ac adolygu digonolrwydd y trefniadau i reoli'r rhain. | ✓ | | | | |
| 4. Mae'r gofyniad blynyddol am y praesept/ardoll/galw am adnoddau yn deillio o broses gyllideb ddigonol, roedd cynnydd yn erbyn y gyllideb yn cael ei fonitro'n rheolaidd, ac roedd cronfeydd wrth gefn yn briodol. | ✓ | | | | |
| 5. Derbyniwyd incwm disgwyliedig yn llawn, yn seiliedig ar brisiau cywir, wedi'i gofnodi'n briodol a'i fancio'n brydlon, a chyfrifwyd TAW yn briodol. | ✓ | | | | |
| 6. Cefnogwyd taliadau arian parod bach yn briodol gan dderbyniadau, cymeradwywyd gwariant a chyfrifwyd TAW yn briodol. | | | ✓ | | |
| 7. Talwyd cyflogau i weithwyr a lwfansau i aelodau yn unol â chontractau/cymeradwyaethau cofnodion, a chymhwyswyd gofynion PAYE a NI yn briodol. | ✓ | | | | |
| 8. Roedd cofrestrau asedau a buddsoddiadau yn gyflawn, yn gywir ac yn cael eu cynnal yn briodol. | ✓ | | | | |
| | Cytuno? | | | | |

| | Ydw | Na* | Amherthnasol | Heb ei gwmpasu ** | Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (NB nid oes angen os cyflwynir adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff) |
|---|---|---|---|---|---|
| 9. Cynhaliwyd cysoni cyfrifon banc cyfnodol a diwedd blwyddyn yn briodol. | ✓ | | | | |
| 10. Paratowyd datganiadau cyfrifyddu a baratowyd yn ystod y flwyddyn ar y sail gyfrifyddu gywir (derbyniadau a thaliadau/incwm a gwariant), cytunwyd ar y llyfr arian, cefnogwyd gan lwybr archwilio digonol o gofnodion sylfaenol, a lle bo'n briodol, cofnodwyd dyledwyr a chredydwyr yn briodol. | ✓ | | | | |
| 11. Cronfeydd ymddiriedolaeth (gan gynnwys ymddiriedolaethau elusennol). Mae'r Cyngor wedi cyflawni ei gyfrifoldebau fel ymddiriedolwr. | | | ✓ | | |

**Ar gyfer unrhyw ardaloedd risg a nodwyd gan y Cyngor (rhestrwch unrhyw ardaloedd risg eraill isod neu ar daflenni ar wahân os oes angen) roedd rheolaethau digonol yn bodoli:**

| | Cytuno? | | | | Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (NB nid oes angen os cyflwynir adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff) |
|---|---|---|---|---|---|
| | Ydw | Na* | Amherthnasol | Heb ei gwmpasu ** | |
| 12. | | | | | |
| 13. | | | | | |
| 14. | | | | | |

* Os yw'r ymateb yn 'na', nodwch y goblygiadau a'r camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael ag unrhyw wendid mewn rheolaeth a nodwyd (ychwanegwch daflenni ar wahân os oes angen).

** Os nad yw'r ymateb wedi'i gwmpasu, nodwch pryd y gwnaed y gwaith archwilio mewnol diweddaraf yn y maes hwn a phryd y cynlluniwyd nesaf, neu os nad oes angen sylw, rhaid i archwilio mewnol esbonio pam lai.

[Mae fy nghanfyddiadau manwl a'm hargymhellion a dynnaf at sylw'r Cyngor wedi'u cynnwys yn fy adroddiad manwl i'r Cyngor dyddiedig Mehefin 2026.

## Cadarnhad archwilio mewnol

Rwy'n cadarnhau, fel archwilydd mewnol y Cyngor, nad ydw i wedi bod yn rhan o rôl reoli na gweinyddol o fewn y corff (gan gynnwys paratoi'r cyfrifon) nac fel aelod o'r corff yn ystod blynyddoedd ariannol 2025-25 a 2026-26. Rwyf hefyd yn cadarnhau nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau ynglŷn â'm penodiad.

| |
|---|
| **Enw'r person a gynhaliodd yr archwiliad mewnol: Avril Marie Evans** |
| **Llofnod y person a gynhaliodd yr archwiliad mewnol:** *A M Evans* |
| **Dyddiad: 02/06/26** |